

מעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני איתא בגמ' ראש השנה דף ט"ז ע"א אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. ולכאורה יש להתבונן איך על ידי תקיעה בשופר ואמירת זכרונות אנו זוכים שהקב"ה אומר "מעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

וביאר המהר"ל בחידושי אגדות שם זז"ל "זהנה אמר תקעו בשופר של איל, לפי שהאיל בעצמו הוא זכר לעקידה של יצחק, ומעלה אני עליכם לפי שהאב הוא שורש הבן, ולפיכך כאשר נעקד האב שהוא שורש היחוס הרי הענף הוא דומה לו, כי גם ישראל הם עצמם לכבוד השם יתברך ומוסרים נפשם עליו, ולפיכך מעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. כלל הדבר, כי האיל הזה הוא מורה על עקידה ועל הכנעה למדת הדין, ומה שאנו מוסרים נפשינו לש"י ובזה אנו נצולים מן המקטרג, ומטעם זה צריכים שיהיו כפופים ג"כ, כל זה בר"ה כדי שלא ישלוט בנו מדת הדין והבן דבר זה היטב, איך האיל הוא רמוז על עקידה כאשר תראה שהיה האיל קרב במקום יצחק".

מתבאר מדברי המהר"ל שזה שאברהם עקד את יצחק וזה שיצחק נעקד הרי זה מלמד שגם הדורות הבאים יעקדו על קדושת ה'.

קניין מסירות נפש טבוע בנו מאברהם ויצחק

והדבר מתבאר היטב על פי דברי הרוח החיים בביאורו על מסכת אבות על המשנה עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם, ושאל הנפש החיים למה במשנה זו נקט התנא "אברהם אבינו" ואילו במשנה הקודמת דאיתא התם עשרה דורות מנח ועד אברהם לא כתוב אבינו, ותירץ שמאז שעמד אברהם בנסיונות הוא הקנה אותם לבניו אחריו זז"ל ירצה בזה ע"פ מש"כ במשלי כ' "מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו, כי כמה מדות שהצדיק טרח וידע ל השיגם, לבניו אחריו המה כטבע מוטבע, ובקצת יגיעה יגיעו לזה, כמו שנראה בחוש שרבים מעמי הארץ מהיהודים מוסרים את עצמם על קידוש השם והוא מוטבע בנו מאבינו אברהם שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו, וכן כל העשרה נסיונות היו להיטיר הדרך לפנינו, וכו' עיי"ש.

בתפילת מוסף דר"ה אנו אומרים מלכויות זכרונות ושופרות, וזאת ע"פ מה דאיתא בגמ' ר"ה דף ט"ז ע"א "ואמרו לפני בראש השנה בראש השנה מלכויות זכרונות ושופרות, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר".

וכן בסדר התפילה אנו מתפללים ותראה לפניך עקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם כן יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו וכו', וחותרת ועקדת יצחק לזרעו ברחמים תזכור.

וכמה וכמה הנהגות ומעשים שאנו עושים ביום ראש השנה הם זכר לעקדה: [א]. אוכלים ראש של איל - המנהג המובא בפוסקים שלכתחילה אוכלים ראש של איל זכר לעקדת יצחק, אם אין ראש של איל אוכלים ראש של כבש ואם אין אוכלים ראש של דג. [ב]. מכסים את השופר - זכר למה שאברהם כיסה את יצחק שלא יפגם ויהיה בו ח"ו מום ולא יוכל להיות כשר לקרבן [מובא בספר אלף למגן סי' תקפ"ה אות ז' בשם הרד"ל בהקדמת הזוהר]. [ג]. הולכים לתשליך על הנהר - זכר לעקדת יצחק זכר לעקידה שהשטן רצה לעכב על ידי נהר כדאיתא במדרש תנחומא וירא כ"ב כשהלך אברהם אבינו ע"ה עם יצחק בנו לעקידה עשה השטן עצמו כמו נהר כדי לעכבו מהעקידה ועבר אברהם אבינו בנהר עד צווארו ואמר "הושיעני אלוקים כי באו ים עד נפשי" [מובא באלף למגן סי' תקצ"ח אות ה'].

אפרו של יצחק צבור לפני

והנה לכאורה יש להתבונן למה אנו עושים את כל המעשים בראש השנה להזכיר את העקידה והרי על הפסוק בפרשת בחוקותי ויקרא כ"ז מ"ב "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואת את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור", מביא רש"י את דברי התו"כ "למה לא אמרה זכירה ביצחק אלא אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח. ואם כך שאפרו של יצחק צבור לפני הקב"ה, עד כדי כך שלא נאמר זכירה ביצחק, למה אנו כ"כ משתדלים לזכור ולהזכיר את זכות העקידה בכל הזדמנות שאפשר בימי ראש השנה.

ועצמו". ומובא בפוסקים דהטעם שקבעו לומר סליחות ד' ימים קודם ר"ה, שכן מצינו בקרבנות שטעונים ביקור ממום ד' ימים קודם הקרבה.¹

הבן יקיר לי אפרים

הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'. עם ישראל נקרא "אפרים" מה המקור לשם זה, ומצינו במפרשים שביאורו: [א]. על פי מה דכתיב ביחזקאל ל"ז ט"ז "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו, ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבריו" וכתבו המפרשים שמלכות ישראל קרויה אפרים ע"ש המלך הראשון שמלך שהיה ירבעם שבא משבט אפרים. [ב]. בדעת זקנים עה"פ בראשית מ"א נ"ב "ואת שם השני קרא אפרים" שכל עם שראל קרוי על שם אפרים וז"ל " על שם האבות אברהם ויצחק שנאמר בהם אפר, אברהם שנאמר בו ואנכי עפר ואפר, ויצחק כאפשר על גבי המזבח "אפרים משמע שתי אפרות" ולכך נקראו ישראל אפרים שנאמר הבן יקיר לי אפרים, עכ"ד.

נמצא שהמציאות הזאת של מסירות נפש טבועה גם בשם של עם ישראל, ולכן כל היקר של עם ישראל בבחינת הבן יקיר לי אפרים, שהמסירות נפש של עם ישראל היא היקרה לפני הקב"ה.²

וזהו עומק עניין השופר שעל ידי שכל אחד ואחד מוכן להקריב את עצמו ולהיות בבחינת עולה תמימה לקב"ה זו הסגולה המיוחדת של השופר ביום הדין

¹ המגיד רבי הירש מווידיסלאב זצ"ל, אביו של הרבי רבי בונים מפשיסחא זצ"ל, תמה, דלכאורה מדוע דווקא שופרו של איל בא להזכיר את העקרה, הן מתאים יותר היה לקחת סכין על מנת להזכיר עקרת יצחק. והשיב רבי הירש זצ"ל יותר מכפי שמתכוונים אנו להזכיר את מעשה העקרה עצמו - את אברהם שהסכים להקריב את בנו ואת יצחק שהיה מוכן להיות קרבן, כוונתו להזכיר, שהקדוש ברוך הוא אינו חפץ בקרבנות אדם, ואף את קרבנו של יצחק החליף בקרבן של איל. ועל כן, בעת שאנו מתפללים בראש השנה לה' יתברך ומבקשים ממנו שלא יענישנו חלילה על חטאינו, תוקעים אנו בשופרו של האיל ורומזים בכך, כי כשם שנהג ה' ביצחק והחליף קרבנו באיל, כן ינהג גם בנו, שהרי נאמר "כי לא אחפוץ במות המת"

² והנה לשון הכתוב הוא כי מידי דברי בו זכור אזכרנו, ולכאורה תמיד הזכרון הוא לפני הדיבור, דלאחר שכבר דיבר בו ממילא הוא זכור, ועיין רש"י שם שביאר ב' פירושים" [א]. בכל עת שאני מדבר בו [ועיין רד"ק שמידי דברי בו נזכרים המעשים הקדומים שלו]. [ב]. מדי דברי בו - די דיבורי שנתתי בו שלימדתי תורה לרחם עליו. נמצא שלפירוש השני הדיבורים הם של עם ישראל שלומד תורה. והיינו שהדיבור הוא הבחינה שבאה מעם ישראל הגורמת לזכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו.

וכעין זה ממש ביאר המשך חכמה משך חכמה בראשית פרק כ"ב פסוק י"ד וז"ל "אך הביאור, כי בהמסרו יצחק את נפשו על קידוש שמו יתברך, ומאז והלאה הוקבע לטבע קיים באומה הישראלית להימשך אחרי רצון ההשגחה מעומק הלב ולמסור נפשם ורוחם על קידוש שמו יתברך, כאשר עשו אבותינו באלף החמישי והשישי כידוע, עד כי כעת יוקשה על נפש הישראלי מה זה נסיון להאשל הגדול צור מחצבתנו אברהם ויצחק.

נמצא שהזכרון של השופר בראש השנה הוא שעל ידי הזכרת העקרה הרי יש כאן בחינה של מעלה אני עליכן כאילו עקדתם עצמכם, אך עדיין יש להתבונן האם רק זכות העקידה של יצחק היא זאת הפועלת או שמה גם אנו צריכים להיות חלק ממעשה העקידה.

אמרו לפני מלכויות זכרונות ושופרות - האמירה

היא בקרבן

והנה בברייתא שם בראש השנה איתא תניא אמר רבי יהודה משום רב עקיבא מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, ומפני מה אמרה תורה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג כדי שיברכו לכם גשמי ברכה, ואמרו לפני מלכויות זכרונות ושופרות ולכאורה קשה הנה לכשנדרק בברייתא זו נמצא שבכל אחד מארבעה פרקים שהעולם נדון בהם, אמרה תורה להקריב קרבן מהמין שדנים אותו בפרק זה. ומעתה צריך באור סוף הברייתא "ואמרו לפני בר"ה מלכויות זכרונות ושופרות" וכו'. שאין זה באותו ענין של שאר פרקים הנזכרים למעלה, ולפי סדר הברייתא הרי גם בר"ה היו צריכים להקריב קרבן מהמין שדנים אותו בר"ה.

וראיתי מבארים, שלכך סמכה הגמ' לכאן מימרא דאמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. ללמדנו שגם בר"ה יש כל שנה של הקרבה של המין שדנין אותו בר"ה, שיש בר"ה ענין שכאילו עקדתם עצמכם לפני.

ויש להוסיף בזה דכל זה הוא על פי מה דאיתא בחז"ל "בכל הקרבנות בפרשת פנחס כתיב "והקרבתם עולה", ובר"ה כתיב "ועשיתם עולה", ללמד שבר"ה יעשה אדם עצמו כאילו מקריב את